

Koetoiminta ja käytäntö

Liite 20.10.2003 60. vuosikerta Numero 3 Sivu 12

Perunarutto on tullut Lappiin jäädäkseen

Antti Hannukkala, MTT

Vielä vuosikymmen sitten Lapissa voitiin sanoa, että perunarutto kiusaa vain kerran 20 vuodessa. Nykyään tilanne on aivan toinen, sillä perunarutto on maakunnassa ja tuskin lähtee pois.

Lappia on yleisesti pidetty puhtaana, neitseellisenä alueena. Maataloudessa se on merkinnyt sitä, että esimerkiksi tauteja ja tuholaisia on vähän tai ei ollenkaan. Torjunta-aineita ei siis ole tarvittu edes perunan viljelyssä.

Kasvitauteja ei ole pidetty vakavana ongelmana maakunnassa. Näin asia olikin vielä vuosikymmen sitten. MTT:n Lapin tutkimusaseman havaintovihkoja selaillessa huomaa, että ennen perunarutto haittasi viljelyä Rovaniemellä kerran 20 vuodessa. Viimeisen vuosikymmenen aikana tilanne on kuitenkin muuttunut voimakkaasti. Varsinkin vuoden 1998 jälkeen on ollut ruttovuosia. Melkeinpä voisi sanoa, että lappilainen perunanviljely yllätettiin housut kintuissa. Mutta miten tähän on tultu?

Hallat tulevat myöhemmin

Lapin tutkimusaseman pitkäaikaisten säähavaintojen mukaan halla tulee keskimäärin noin elokuun 15. päivä. Onkin sanottu, että sorsanmetsästyksen alku ja ensihalla ovat kulkeneet käsi kädessä. Viimeisen neljän vuoden aikana ensihalla on kuitenkin tullut vasta syyskuun puolella, esimerkiksi vuonna 2002 vasta 21. syyskuuta. Aikainen halla suojeli aiemmin ilman kautta leviävältä perunarutolta. Rutto ei yksinkertaisesti ehtinyt levitä maan eteläisimmistä osista niin aikaisin, että se olisi ennättänyt iskeä terveisiin perunakasvustoihin.

Kotikutoinen rutto

Rutto leviää nykyisin pääasiassa siemenmukuloiden välityksellä. Aikaisemmin perunaruttoa ei pidetty vakavana uhkana, joten siemenperunan terveyteen ei kiinnitetty tarpeeksi huomiota. Vaikka perunassa esiintyikin ruttoa, käytettiin satoa siemenenä seuraavana vuonna.

Peltoon jääneet mukulat, niin sanotut jääntimukulat, ovat myös ongelmallisia. Esimerkiksi tänä vuonna Lapista 31. heinäkuuta löydetty perunaruttoesiintymä johtui mitä ilmeisimmin edellisenä vuonna peltoon jääneistä, sairaista mukuloista. Näiden jääntimukuloiden aiheuttamat ongelmat korostuvat perunan monokulttuurissa. Routakaan ei talven mittaan välttämättä takaa sitä, että sadonkorjuussa maahan jääneet mukulat kuolevat. Paksun lumipeitteen alla maan lämpötila on harvoin paria pakkasastetta alhaisempi, ja sen

mukulat kestävät. Viljelijän kannalta sekä siemenen että maahan jääneiden mukuloiden kautta leviävä rutto on hankala, sillä se esiintyy ensisijassa vaikeasti havaittavana varsiruttona.

Uhkana on myös, että rutto leviää suvullisten kestoitiöiden avulla. Nämä säilyvät maassa talven yli ja saastuttavat seuraavana kesänä perunakasvustoja, jos samalla pellolla viljellään perunaa. Kestoitiöiden esiintyminen on vielä arvoitus, mutta ensi talven jälkeen ollaan vähän viisaampia, kun MTT:n kasvinsuojelussa saadaan tämän kesän aikana kerätyt maanäytteet analysoitua.

Mitä voidaan tehdä?

Perunaruton esiintymiseen Lapissa on sopeuduttava. Viljelijöiden on kiinnitettävä entistä enemmän huomiota viljelykiertoon, siemenen terveyteen ja yleiseen viljelyhygieniaan. Vaikka perunan viljelyyn sopivaa peltoa olisi vähän, täytyy järjestää kunnollinen viljelykierto. Näin voidaan helpottaa jääntimukuloiden ja kestoitiöiden aiheuttamia ongelmia.

Terve siemen on koko perunanviljelyn lähtökohta. Se ei kuitenkaan anna täydellistä varmuutta siemenen rutottomuudesta. Kauppakunnostusjätteiden ja muiden sellaisten kaatopaikalle menevien perunajätteiden käsittelyyn kannattaa kiinnittää huomiota, ettei ilman kautta leviävä rutto iske nurkan takaa. Tärkein ja tehokkain perunaruton torjuntakeino on kuitenkin oikein tehty kemiallinen torjunta.

Lisätietoja: antti.hannukkala@mtt.fi
puh. (016) 331 1634

Antti Hannukkala

Myös Lapin perunoita kiusasi tänä kesänä rutto. Ruttoisia perunanlehtiä Rovaniemen maalaiskunnassa 27.8.2003.